

natuurlijk genieten

Omgevingsgids Molecaten Park De Leemkule

Inhoud

Voorwoord	3
Gebruik van deze omgevingsgids	3
1. De grote groeiers: bomen of bos?	4
2. Bewoners van het bos	15
3. De fladderaars: ontdek hun plek	23
4. Het landschap van Landgoed Molecaten	31
5. Waardevol water	33
6. Molecaten Park De Leemkule door de jaren heen	33
7. Markante plekken	34
8. Natuurlijk! Natuurlijk beheer	37
9. Rust en recreatie	38
10. Een stapje verder	38
Colofon	

Voorwoord

Hartelijk welkom op Molecaten Park De Leemkule. Dit park ligt op de noordoost punt van Nederlands bekendste natuurgebied: de Veluwe. U bent hier om te genieten van uw vakantie, weekendje weg of zomaar een midweekje tussendoor. Naast de ontspanningsmogelijkheden op het park, zal de omgeving u mede hebben overtuigd om hier te komen genieten. Daarom dit boekje!

Wij ondervinden, bij ons zelf en bij onze gasten, dat de natuur vaak nog zo onontdekt en raadselachtig is. Wij genieten er enorm van, maar is het niet heel leuk als U de natuur écht leert kennen? Natuurlijk weet U hoe een den, een konijn of een mus eruit ziet, maar weet U ook wat een heksenbezem is? Weet U het verschil tussen een beuk en een eik? En heeft U ooit een ringslang gezien?

Ontdek met behulp van dit boekje de natuur rondom De Leemkule. Al struinend of fietsend door de bossen gaat er een wereld voor U open. Wij hopen dat U er extra van gaat genieten!

Tim J. Slager
operationeel manager Molecaten

Gebruik van deze omgevingsgids

Gebruiksaanwijzing:

'Men neme een klein wandelingetje in de omgeving. U neemt dit boekje mee, en leert de bomen, dieren en de omgeving beter kennen...'

In dit boekje, dat speciaal voor Molecaten Park De Leemkule geschreven is, vindt u onder andere informatie over dieren, bomen, vogels, bijzondere plekken, een stukje geschiedenis en het omliggende landschap. De omgeving van het vakantiepark heeft u veel te bieden.

Veel plezier!

Molecaten Park De Leemkule

De grote groeiers

1

Bomen of bos?

Bomen zijn voor een bos onmisbaar. Dit klinkt waarschijnlijk heel logisch en het is een beetje een vreemde uitspraak, ...toch zit hier meer achter. Natuurlijk vormen bomen allemaal bij elkaar een bos. Zij zorgen echter ook voor schaduw voor de onderbegroeiing en zij geven rust-, nest- en schuilgelegenheid voor vogels, eekhoorns, marters, insecten, vlinders, vlermuizen en vele andere dieren. Dat is pas een bos! Daarnaast halen zij voedingsstoffen uit diepere lagen in de bodem naar boven, zorgen zij voor een speciaal microklimaat (temperatuur en vocht) en vormen onder de grond een uitgebreid netwerk aan wortels waarop en waarlangs schimmels kunnen groeien. Deze schimmels zorgen weer voor het verteren van bladafval en ander organisch materiaal. Een heel netwerk aan relaties, waarbij bomen onmisbaar zijn!

Ook voor al het andere leven zijn bomen onmisbaar: bomen zetten het gas koolstofdioxide uit de lucht om in zuurstof.

Over de verschillende soorten bomen in het gebied rondom Molecaten Park De Leemkule wordt hier iets verteld.

Loofbomen

Acacia

Als u een acacia ziet, dan weet u direct welke boom het is. Zo'n grillige boom ziet u niet vaak. De stam van een acacia - tegenwoordig heet hij eigenlijk Robinia - heeft een heel grillige bast, met vele diepe groeven. Vaak is ook de stam gekronkeld. Het zijn bijna mystieke bomen. De vele, heel kleine, eivormige blaadjes zitten keurig op een rijtje naast elkaar aan een steeltje. De bloemen zijn wit en geuren heel sterk zoet. Bijen halen hier de nectar uit en de mens maakt er de 'acacia-honing' van.

Het hout is zó hard dat je er nauwelijks een spijker in krijgt. Het wordt nauwelijks door insecten of schimmels aangetast. Het wordt veel gebruikt in plaats van tropisch hardhout, voor bijvoorbeeld (tuin)meubels, laddersporten en wielspaken. In Hongarije en Polen zijn grote Robinia-plantages.

Berk

Berken zijn makkelijk te herkennen: de meeste berken hebben een witte stam. In het bos staan her en der berken. De bladeren zijn klein en een beetje hartvormig. Berken groeien zowel prima in een droge als een natte bodem. Je komt hen daarom zowel tegen in het bos, op natte, moerasachtige plekken als op heidevelden. Met hun vele kleine, vliesachtige lichte zaadjes verspreiden zij zich heel makkelijk. Eén

ding heeft een berk zeker nodig: veel licht! Van nature komen de soorten ruwe berk en zachte berk hier voor.

De ruwe berk wordt ook wel Zilverberk genoemd; naar boven toe wordt de stam steeds witter. Bij oudere bomen barst de schors aan de onderkant van de stam, vormt richels en wisselen donkere en lichtere plekken elkaar af. De kroon van de boom eindigt in heel veel kleine twijgjes, waarvan de toppen net iets naar beneden hangen: vandaar 'pendula' dat 'hangend' betekent, in de Latijnse naam Betula pendula.

De zachte berk heeft op de bladeren en takken allemaal kleine haartjes die donsachtig aanvoelen. Soms zitten er in een tak heel veel kleine takken in een bundel bij elkaar: dit is een zogenaamde 'heksenbezem' die ontstaat na aantasting door een schimmel.

Van de schors maakte men vroeger kano's, jassen, schoenen, tassen en zelfs dakpannen...! De schors neemt namelijk geen water op, en door het speciale stofje 'betuline' gaat het zeer lang mee. Een berk heeft veel licht nodig. Door zijn structuur van takken zal een berkenbos altijd licht blijven.

Beuk

Als er een boom is die indrukwekkend is dan is het wel een beuk! Met zijn statige kroon, zijn gladde, dikke, éénkleurige diepgrijze stam en een lengte tot 25 meter boezemt deze boom al snel ontzag in! Een beetje haar op de jonge blaadjes, fris groen blad in het voorjaar, donkergroen blad in de zomer, mooie duidelijke bladnerven en vele beukenootjes onder de boom in de herfst: ga maar 's op zoek naar zo'n mooie beuk... Op zandgrond wil een beuk eigenlijk niet zo goed en snel groeien; de beuken op Landgoed Molecaten zijn daarom veel ouder dan je denkt. Dat er in het bos toch beuken groeien komt omdat er in dit oude bos in de loop van de

eeuwen een humuslaag is gevormd met voldoende voedingsstoffen. Water is daarbij van levensbelang: een beuk heeft op een zomerse dag al snel 4000 liter nodig! In de zomer is het voor een beuk oppassen dat hij niet verbrandt door de zonnestralen. De bast kan daar niet tegen. Gelukkig zorgt een gezonde beuk er met zijn dichte bladerdek zelf voor dat de bast niet fel bescheten wordt. Kijk in de zomer maar eens onder een beuk naar boven: als het goed is kun je door het gebladerte heen nauwelijks een stukje van de lucht zien. Als er omliggende bomen gekapt zijn is het goed een beuk in te wikkelen met jutedoek: dit geeft een zonnebeschermingsfactor van 40!

Amerikaanse eik

Net als de andere twee eikensoorten is ook deze eik familie van de beuk. Ze hebben immers alle drie een 'napje' (het houdertje waar het zaad in zit). In Nederland is hij, vanaf 1825, veel aangeplant vanwege de mooie, goudbruine kleuring van zijn bladeren in de herfst. Ook op Landgoed Molecaten komen we hem her en der tegen.

Het blad is duidelijk héél anders dan dat van de zomer- en wintereik: puntig, en rond tussen de lobben. De eikels zijn vrij afgeplat en klein en zitten soms bijna voor de helft verborgen in hun napje. De stam is glad en zilvergrijs.

Zomereik en wintereik

Een eik... toch wel één van de meest karakteristieke en herkenbare bomen. Het meest herkenbare van een eik is toch wel het blad: het blad is 'gelobd', kaal en is net boven het midden op zijn breedst.

Twee soorten die heel veel op elkaar lijken zijn de zomereik en de wintereik. In Nederland is het merendeel zomereik, wintereiken komen weinig voor.

De bloei van de eik in het voorjaar is uitbundig: grote trossen met meeldraden hangen naar beneden. Je ziet ze echter vanwege hun groene kleur bijna niet. In de herfst staan de eikels op steeltjes.

Van jonge bomen is de schors glad, grauwgroen en zelfs een beetje glanzend. De schors van oudere bomen is diep, onregelmatig gegroefd (zowel in de lengte als dwars op de stam) en -net als oude mensen – een beetje grijs, tot grijsgroen.

De kroon kan zéér groot en breed worden, tot een koepel van 25 meter breed, soms wel 35 à 40 meter! In een dicht bos vormt de eik een lange rechte stam met kleine kroon. In bossen worden eiken 20 tot 30 meter hoog, soms wel 35 tot 40 meter!

Foto rechtsboven: blad van de Amerikaanse eik
Foto linksonder: eikels van Amerikaanse eik

Vroeger werd eikenbast gebruikt om leer te looien: met het looizuur uit de bast prepareerde men het leer. Eikels werden verzameld om als voedsel voor de varkens te dienen. Zoekt u eens in de boom naar 'eikengallen'; dit zijn vergroeiingen van een takje of blad, doordat een klein galwespvrouwtje haar eitjes hier heeft afgezet. De boom reageert hierop door bijvoorbeeld ronde 'knikkers' te maken of, op het blad, platte lensvormige rondjes. Over de eik is nog héééél veel meer te vertellen: over het hout, scheepsbouw, de Romeinen, mythologie, Germaanse goden, het gebruik als hakhout, mossen die er in leven, de 500 soorten plantjes en diertjes die in een eik wonen...

Bij het maken van een ommetje over het terrein komt u de inlandse zomereik het meest tegen. Als je er onder staat voel je al de kracht en sterkte van de boom! Als iemand vroeger een ernstige misdaad had begaan werd onder een eik recht gesproken, bij minder ernstige misdrijven onder andere soorten bomen.

Als uzelf of iemand anders iets doms heeft gedaan, komt het volgende gezegde wellicht van pas: 'Je hoeft niet aan een boom te hangen om een eikel te zijn'.

Eikel van de zomereik

Lijsterbes

Mooie witte bloemenschermen in het voorjaar en kleine, gekartelde blaadjes. In de herfst fel oranje bessen, bij elkaar in een tros, en de bladeren vaak prachtig geel met rode tinten. De slanke stam is glad. Onmiskenbaar, dat moet wel een lijsterbes zijn.

Vogels eten de bessen heel graag. De zaden die er in zitten zijn voor hen onverteerbaar;

zij poepen die weer uit en zorgen zo voor de verspreiding. De Romeinen gebruikten deze bessen als lokaas voor de vogelvangst. De bessen kunnen ook tot jam verwerkt worden (ze moeten dan wel eerst van te voren bewerkt worden) of op jenever worden gezet. Ze bevatten veel vitamine C. Meubels, keukengerei, duim- en meetstokken en zelfs gymnastiektoestellen worden van het harde hout met zijn dichte nerf gemaakt.

De lijsterbes staat voor wijsheid en kracht en beschermt tegen het kwaad. De Keltische druiden gebruikten lijsterbesstokken bij hun rituelen. Varkens kregen vroeger een aftreksel van lijsterbessen als bescherming tegen ziektes.

Ba(r)st!

Elke soort boom heeft zijn eigen soort stam. Voel tijdens het wandelen maar eens aan de bast van verschillende bomen, en zoek de 10 verschillen...

Paardenkastanje

Glimmende kastanjes, in de herfst, op de grond: ze nodigen uit om op te rapen. Tenminste, als ze niet meer in hun prikkelige bolster zitten. In het voorjaar, zo ongeveer in april en begin mei, heeft de boom een mooie manier van bloeien: als een soort brede kaars, met vele witte bloemetjes, helemaal aan het eind van een tak. Soms zijn de bloemetjes ook rood, maar dat komt minder vaak voor. De bloemknop, nog voordat de bloem uitkomt, is dik en heel kleverig.

Paardenkastanje

Tamme kastanje

Tamme kastanje

De bladeren zijn groot, groen, met vijf lobben, die bijna elk een blad op zich zijn en die samen één blad vormen. Een kastanje wordt gemiddeld ongeveer 250 jaar oud. In Engeland staat nog een kastanje uit 1664!

Tamme kastanje

Op het landgoed rond De Leemkule staan her en der tamme kastanjes. In de herfst is het een leuk uitje om daar de vruchten (of eigenlijk zijn dit zaden) van deze boom te gaan zoeken. Je kunt hen eten, bijvoorbeeld gepoft, gestoofd of als puree. De bolster van een tamme kastanjevrucht heeft nóg meer stekels dan die van een paardenkastanje: een goede bescherming tegen vraat door dieren. Het zijn grillige bomen, met draaiingen in hun stam. Hun bladeren zijn langwerpig en gekarteld; in de herfst kleuren ze lichtbruin.

Bloeien doet de tamme kastanje in juni en juli. Kevertjes, vliegen en bijen zorgen voor de bestuiving. De groene, mannelijke bloeiwijze is een lange aarvormige, stuifmeel-dragende draad, die een beetje zoet geurt. De vrouwelijke bloeiwijze is klein, zit aan de voet, met een groen schutblaadje eromheen, en heeft een zoet smakend druppeltje nectar. De mannelijke aarvormige bloeiwijze blijft vaak aan de rijpe vrucht zitten. Tweeduizend jaar geleden hebben de Romeinen de boom vanuit Zuid-Europa meegenomen. De zaden waren voor hen een belangrijke voedingsbron; ze bevatten veel zetmeel, maar ook eiwit, vet en vitamines. Het hout van tamme kastanjes rot nauwelijks, en is zeer geschikt om te gebruiken voor bijvoorbeeld tuinmeubels en palen. Het is een goed alternatief voor tropisch hardhout.